

בס"ד

י"ט כסלו - תודעה מחוללת מציאות

דף מקורות ללימוד

א. מסכת אבות פרק ב' משנה כ"א

הוא היה אומר, לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לבטל ממנה. אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך. ודע, מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא:

ב. מסכת מגילה דף ט"ז ע"ב

"כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו" - לרוב אחיו ולא לכל אחיו! מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין (=הביעו מחאה, ופרשו).
אמר רב יוסף: גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות [...]
אמר רב ואיתימא (ויש אומרים) רב שמואל בר מרתא: גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש [...]
אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא: גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם"

הביטוי "ורצוי לרוב אחיו" המופיע בסוף מגילת אסתר ביחס למרדכי היהודי, הוא ביטוי המעורר שאלה - מדוע "לרוב אחיו" ולא "לכל אחיו"? הרי מרדכי הציל את עם ישראל! לכך מסביר רש"י במקום: "שפירשו ממנו" - לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה.

1. אילו שאלות עולות ממקור זה?
2. מה מבטאים "הצלת נפשות", "בניין המקדש" ו"כיבוד אב ואם"? מדוע אם כן מבכרים חכמים את לימוד התורה על פני מעשים חשובים אלו?

ג. מסכת פאה פרק א' משנה א:

אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה, והביכורים, והראיון, וגמילות חסדים, ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא: כיבוד אב ואם וגמילות חסדים, והבאת שלום בין אדם לחברו; ותלמוד תורה כנגד כולם.

- אילו דוגמאות לתיקון מופיעות במשנה? מדוע לדעתך המשנה מציבה את תלמוד התורה 'כנגד כולם'? מה היא מבטאת בכך?

ד. יבמות ק"ט ע"ב

דתניא רבי יוסי אומר: ... "כל האומר אין לו אלא תורה אין לו אלא תורה" הא נמי פשיטא! (כלומר זה פשוט שאם אין לו אלא תורה שאין לו אלא תורה!) אלא דאפילו תורה אין לו! מאי טעמא? אמר רב פפא אמר קרא (דברים ה, א) "ולמדתם ועשיתם" כל שישנו בעשיה ישנו בלמידה כל שאינו בעשיה אינו בלמידה.

1. מקור זה עשוי לעמוד בסתירה לשני המקורות הקודמים - מה הסתירה?
2. ר' יוסי מבטא בדבריו אמירה יסודית וחשובה - נסו לנסח את דבריו ככלל!
3. מה ההשלכות המעשיות שעשויות להיות לכלל זה ביחס ללימוד?

ה. מסכת אבות פרק א' משנה י"ז:

שמעון בנו (של רבן גמליאל) אומר: [...] ולא המדרש הוא העיקר, אלא המעשה.

ו. קידושין מע"ב

כבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד, נשאלה שאלה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול! נענה ר"ע ואמר: תלמוד גדול! נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול - שהתלמוד מביא לידי מעשה.

ז. המהר"ל מפראג, נתיבות עולם, נתיב התורה פרק ה'

אבל הפירוש הוא כי התורה היא פועלת שיצאו המעשים לפועל, כי כל שכל הוא שפועל בגשמי ולכך התורה שהיא שכלית פועלת באדם הגשמי שיצאו המצות שבתורה לפועל. [...] כי התורה היא עלה פועלת, וידוע כי העלה גדול מאשר הוא עלול. [...] כי כאשר התורה קרובה אליך, שהיא בפיך [...] וגם כן בלבבך זה גורם שתהיה התורה נעשית בפעל כמו שפירשנו למעלה דברי חכמים. וכאשר נתרחקו מן התורה, שאין התורה עם האדם - אין כאן מעשה המצות כמו שהוא נראה בדורנו. וכמו כן לא נמצא יראת שמים כאשר אין עמו התורה כמו שאמרו (אבות פ"ג) אם אין חכמה אין יראה..."

שתי העמדות של רבי טרפון ורבי עקיבא המוצגות בסוגיה מבטאות את המתח שבין המקורות הקודמים. בסוף המקור נדמה שנמצאה הדרך לפתור את המתח בין תלמוד למעשה.

- באיזה אופן עשוי מקור זה לפתור את המתח שעלה בין המקורות הקודמים?
- האם האמירה המשותפת לכלל החכמים נראית בעיניכם כ'פשרה' בין השיטות השונות או שיש בדבריהם חידוש?

הצעה להפעלה בכיתה י"ב לקראת צבא או שנת ישיבה/מכינה

בני נוער בכיתה יב, תלמידים ותלמידות, שואלים את עצמם מה לעשות בשנה שלאחר התיכון. השאלה מהדהדת לאורך כל השנה כמעט. נראה שהנושא שלנו אכן יכול להוות קצה חוט בסוגיה.

נשאל את התלמידים - האם יש להם כיוון / מחשבה לקראת השנה הבאה?

- כל תלמיד יכתוב על דף את העדפתו לקראת שנה הבאה.
- לאחר מכן נבקש מכל תלמיד לכתוב את השיקולים שלו.
- התלמידים יתחלקו לזוגות - וישתפו את חבריהם במחשבות שעלו. שתי השאלות הראשונות שישאלו הם: מה העדפתך? ומה השיקולים?. המטרה לאפשר שיחה פתוחה על הנושא. בני השיח יכולים להקשות על מערכת השיקולים, להציב שיקולים אחרים ועוד.

חזרה למליאה:
איסוף - העדפות ושיקולים.
האם יש מישהו שבעקבות השיח מהרהר פעם נוספת

לימוד באותם זוגות - של שני מקורות בעלי כיוון שונה מתוך דף המקורות

- שאלה מנחה: היכן המקורות פוגשים אתכם ביחס לשאלה "מה אעשה שנה הבאה"?

איסוף.
סבב אחד מהאפשרויות:
1. מחשבה/ תובנה שאני לוקח איתי מהמפגש.
2. שאלה שאני יוצא איתה מהפגש

הצעה ב' - להפעלה בכיתה:

שאלה מובילה :

"אילו היה באפשרותך לתקן משהו אחד במדינת ישראל - מה היית מתקן?"

- נבקש מכל תלמיד שירשום על פתק את התיקון.
- מה מניע אותך לתיקון זה דווקא?
- מה יכולים להיות הקשיים בדרך למימוש התיקון?
- כיצד עליך להיערך על מנת לממש את התיקון?

לאחר מכן יתחלקו התלמידים לזוגות - כל זוג ישאל את חברו את השאלות הנ"ל. השאלות הן בסיס ליצירת שיח בין התלמידים.

איסוף במליאה -

- מהם הקשיים המרכזיים שעלו?
- כיצד יש להיערך לקראת מימוש מטרות בחיים?

משם - ניתן לצאת ללימוד של חלק מן המקורות (או כולם) המונחים בפניכם בדף המקורות.